

Türkiye’de Sosyal Hizmet Alanındaki Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi *

Derya KAVGAOĞLU^{**1}, Ümran ALTUNDAL², Elif ÇAY PADALIHASANOĞLU³

¹Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet, E-posta: dkavgaoglu@gelisim.edu.tr,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5926-3081>

²Arş. Gör., İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet (İngilizce), E-posta: ualtundal@gelisim.edu.tr,
ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4467-3672>

³Arş. Gör., İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet (İngilizce), E-posta: elif.cay26@gmail.com,
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4147-1357>

Geliş Tarihi/Received: 30.04.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 19.06.2021

e-Yayım/e-Printed: 30.06.2021

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, sosyal hizmet alanında 1987-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezleri çeşitli değişkenler açısından analiz etmektir. Bu amaç çerçevesinde Türkiye’de YÖK ulusal veri tabanına kayıtlı, sosyal hizmet disipliniyle ilgili, erişim izni olan 255 lisansüstü tez incelenmiştir. Araştırma, nitel bir araştırma olup içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmayla ulaşılan sonuçlara göre, yüksek lisans tezlerinin %88’i ve doktora tezlerinin %77’si son beş yıl içinde yazılmıştır. Bu tezlerin %81’i yüksek lisans kademesinde, %19’u ise doktora kademesindedir. Yüksek lisans tezlerinde akademik danışman unvanı %42’lik bir dilimle doçent iken bu oran doktora tezlerinde %56’lık bir dilimle profesör olmaktadır. Tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet, okul sosyal hizmeti, çocuklarla sosyal hizmet, toplumsal cinsiyet ve sosyal hizmet, göç ve sosyal hizmet ile sosyal hizmet eğitimi %50’lik bir dilimle tüm öğretim kademelerinde en çok tercih edilen konular olmuştur. Lisansüstü tezlerin %8’inde araştırma türü olarak literatür tarama, derleme tercih edilirken %92’sinde istatistiksel analizler kullanılmıştır. Yüksek lisans tezlerinde %68 oranında yerli literatür, doktora tezlerinde %56 oranında yabancı literatür kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Lisansüstü Eğitim, Lisansüstü Tezler, İçerik Analizi

Content Analysis Of Postgraduate Theses About Social Work In Turkey

ABSTRACT

The aim of this research is to analyze postgraduate education theses conducted in the field of social work between 1987-2020 in terms of various variables. For this purpose, 255 postgraduate theses with access permission, which were registered in the YOK national database in Turkey and made in relation to the discipline of social work, were examined. According to the results obtained by the research, 88% of Master’s theses and 77% of Ph.D. theses were written in the last five years. Also, 81% of written theses are at the master’s level and 19% are at the Ph.D. level. In Master’s theses, 42% of titles of academic advisors is associate professor, while in Ph.D. theses, the title of professor accounts for 56%. Medical and psychiatric social work, school social work, social work with children, gender and social work, immigration and social work, and social work education were the most preferred graduate research subjects with a rate of 50%. In 8% of master’s theses, literature review and reviewing were preferred as a research type, while 92% of them used statistical analysis. The master’s degree theses referred to domestic literature at the rate of 68%, while foreign literature was used at the rate of 56% in Ph.D. theses.

Keywords: Social Work, Postgraduate Education, Postgraduate Theses, Content Analysis

*Bu çalışma 10-11 Nisan 2021 Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu’nda (USVES) poster bildirisi olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Dünyada ilk sosyal hizmet uygulamaları filantropi olarak kavramsallaştırılan gönüllülük odağında yürütülen çalışmalar ile gerçekleştirilmiş iken (Acar ve Çamur Duyan, 2003: 3) modern anlamda kurumsallaşmış sosyal hizmetler ise refah devletinin doğuşu ile olmuştur (Taşgın, 2017: 81). İnsanların refahını artırmaya ve geliştirmeye odaklı bu uygulamaların bilimsel yöntemlerle yapılmaya başlanması sosyal hizmet mesleğini ortaya çıkarmış ve bu minvalde ilk kurumsallaşma 1820'de kurulan Yoksulluğu Önleme Derneği ile olmuştur (Tek, 2017: 26). Bu anlamda kurumsallaşmış bir sosyal hizmet olarak sosyal hizmet, sosyal bir varlık olarak insanların içinde yer aldığı toplumların, bu toplumdaki toplumsal ilişkilerin ve bu ilişkilerle birlikte gelişen kurumların işlevselliğini geliştirmeyi amaçlamaktadır (Adams vd., 2015: 33). Bu doğrultuda akademik bir disiplin olarak sosyal hizmet, sosyal değişimi destekleyen, insan ilişkilerinde sorun çözme ve güçlenmeye yardımcı olan, bireyin iyilik halini geliştirmek için özgürleşmesini sağlayan uygulamaya dayalı bir meslek olup temellerini sosyal adalet ve insan haklarından almaktadır (IFSW, 2014). Bu tanımlamadan anlaşıldığı üzere sosyal hizmetin bir disiplin ve bir bilim dalı olarak tarihsel gelişiminde değişim, sorun çözme, güçlendirme ve özgürleştirme konuları üzerinde odaklandığı anlaşılmaktadır. Bu odaklanmalar sosyal hizmet eğitiminin temelinde yer alırken ilk sosyal hizmet okulu Hollanda'da 1899 yılında kurulmuş, yarım bir asrı geçtikten sonra ülkemizde ise ilk kez 1961 yılında "Sosyal Hizmetler Akademisi"nin açılmasıyla kendisine yer edinmiştir (Yolcuoğlu, 2012: 406-407). İhtiyaç içerisinde bulunan kişilere yönelik yardım faaliyetlerinin belirlenmiş bir çizgi ve bilinçteki çabalarla yürütülmeye başlanması ile mesleki anlamda bilimselleşme faaliyetlerinin başladığı gibi yardım faaliyetlerinin kurumsallaşmasını takiben eğitim faaliyetlerinin de kurumsallaşması bilimsel anlamda çalışmaların geliştirileceği bir yapının ortaya çıkması anlamında değerli olmuştur (Tek, 2017: 27). Gönüllülük çerçevesinde yürütülen uygulamaların yerine resmi bir düzlemde gerçekleştirilmesi hedeflenen bu gelişim sosyal hizmet mesleki eğitiminin temelini atarak sosyal hizmet uygulamaları ile arasında ikili bir beslenmeyi doğurmuştur. Sosyal hizmet eğitimi ile sosyal hizmet uygulamaları arasındaki bu ikili ilişkide sosyal hizmet uygulamalarından bilgi üretilerek uygulamaların geliştirilmesi için modeller oluşturulabilmektedir. Benzer şekilde üretilen modellerin etkililiği bu kapsamda yine uygulamalar üzerinde yapılan araştırmalar ile değerlendirilebilmektedir. Bu ilişki çerçevesinde bireylerin ve grupların refahlarını ve iyilik hallerini artırmayı amaçlayan sosyal hizmetin hem akademik bilgidenden hem de uygulama bilgisinden yararlandığı anlaşılmaktadır.

Sosyal hizmet, bireylerin iyilik durumlarının geliştirilmesi amacıyla insan ilişkilerinde güçlendirme, problem çözme ve özgürleştirmeye odaklanmaktadır. Bu nedenle sosyal hizmet, insanların çevreleriyle etkileşimine yönelik müdahalede bulunmaktadır. Sosyal hizmetin müdahale ve sorun alanları çeşitlilik içermektedir (Duyan vd., 2008: 181). Tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet, okul sosyal hizmeti, aile ve çocuklarla sosyal hizmet, toplumsal cinsiyet, göç ve sosyal hizmet, gençlik ve sosyal hizmet, yoksulluk ve sosyal hizmet ve yaşlılarla sosyal hizmet bunlardan bazılarıdır. Bu çalışma kapsamında altı temel sosyal hizmet sorun alanı ele alınmıştır. Bu sorun alanlarından ilki olan tıbbi sosyal hizmet, sosyal ve duygusal açıdan sorunları olan bireylere sunulmaktadır. Tıbbi sosyal hizmetin temel amacı kişi, aile, grup ve toplumun sağlık hizmetlerinden etkin bir şekilde yararlanmasının sağlanmasıdır. Tıbbi sosyal hizmetin bir diğer amacı mevcut hastalığın şiddetini azaltarak hastalığa yönelik bakım düzeyinin artırılması ve hasta ile ailesinin ekonomik ve sosyal açıdan içinde bulunduğu koşulların iyileştirilmesini sağlamaktır (Duyan vd., 2008: 182). Psikiyatrik sosyal hizmet ise daha çok akıl ve ruh sağlığına odaklanmaktadır. Psikiyatrik sosyal hizmet, akıl ve ruh sağlığı açısından güçlükleri olan kişilerin bu güçlüklerinin ortaya çıkartılmasını ve bu kişilerin toplum içinde daha sağlıklı ve sosyal işlevlerini daha etkili bir şekilde yerine getirmelerine yardımcı olmayı amaçlayan bir alandır (Bulut, 1993: 23). Sağlık, insanlık tarihi boyunca toplumlar için büyük bir önem taşıdığından ve çeşitli sosyal boyutları da içerdiğinden sosyal hizmet uygulamalarında tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet oldukça önemli görülmektedir.

Sosyal hizmetin öne çıkan sorun alanlarından ikincisi aile ve çocuklarla sosyal hizmettir. Ailelerle sosyal hizmetin temel amacı aile içerisindeki her bir üyenin gelişimsel olarak ve duygusal açıdan gereksinimlerinin etkili bir şekilde karşılanmasını öğrenebilmeleri için ailelere yardımcı olmaktır. Ailelerle sosyal hizmetin temel amacı aileye rehberlik, danışmanlık, tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri sunmaktır (Çamur Duyan, 2018a: 77). Çocuklarla sosyal hizmet ise çocuğa yönelik ihmal

ve istismar, sokakta çalışma ve suça sürüklenme gibi olguların gün geçtikçe artması nedeniyle önemli bir sosyal hizmet alanını ifade etmektedir (Erbay, 2018: 183). Çocuk refahı alanı; ihmal, istismar ve kötü muameleye maruz kalan çocukların sorunlarına çözüm bulmayı amaçlayan koruyucu ve rehabilite edici hizmetleri kapsamaktadır (Yolcuoğlu, 2009: 44). Çocuk ve ergen refahına ilişkin olarak önemli görülen sosyal hizmet alanlarından biri okul sosyal hizmetidir. Okul sosyal hizmeti, öğrencilerin mevcut gelişim dönemi, yaşam koşulları ve aile yaşantılarına ilişkin sorunlarının çözülmesi, ihtiyaç duydukları hizmetlerin kendilerine sunulması ve eğitim hayatlarını etkin bir şekilde devam ettirmelerinin sağlanması için okullarda bulunan uygulama alanını ifade etmektedir (Duman, 2000'den akt. Özbesler ve Duyan, 2009: 20). Okul sosyal hizmetinin temel odağı öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz anlamda etkileyen psikososyal unsurların tespit edilerek gerekli önlemlerin alınması, güvenliğin sağlanması ve öğrencilerin risk faktörlerinden korunmasıdır (Özbesler ve Duyan, 2009: 20).

Sosyal hizmetin önemli sorun alanlarından üçüncüsü olan göç; en genel tanımıyla birey, aile, grup veya toplulukların çeşitli nedenlerden dolayı yaşadığı toplumdan ayrılarak başka bir topluma yerleşmesini ifade eder (Tomanbay, 1999'dan akt. Çamur Duyan, 2018b: 16). Göçün nedenleri arasında savaş, şiddet, açlık, işsizlik, eğitim, iklim koşulları gibi unsurlar yer almaktadır. Kişiler daha iyi yaşam koşulları için göç etmektedir ancak göç ettikleri toplumlarda yeni sosyal sorunlar söz konusu olabilmektedir. Yaşanılan sorunlarla mücadele ederken göç eden birey, aile, grup ve toplumların sorunlarla başa çıkmaları ve gereksinimlerinin karşılanması noktasında sosyal hizmet önemli bir rol oynamaktadır (Çamur Duyan, 2018b: 16).

Sosyal hizmet müdahalesinin önemli görüldüğü dördüncü sorun alanı toplumsal cinsiyettir. Toplumsal cinsiyet kavramı biyolojik cinsiyetin aksine toplumun cinsiyeti kurgulama şekline gönderme yapar (Buz, 2009: 55). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ise cinsiyete dayalı ayrımcılığı ifade eder. Cinsiyete dayalı ayrımcılık söz konusu olduğunda, kadına kadın olduğu için yapılan toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık öne çıkmaktadır (Bora, 2011: 3). Bu ayrımcılıktan dolayı ortaya çıkan sorunlara müdahale noktasında sosyal hizmet mesleği önemli görülmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık sonucu ortaya çıkan sorunlar arasında kadına yönelik şiddet, eğitim hakkından mahrum kalma, çalışma hakkından mahrum kalma, ekonomik sorunlar, istismar gibi sorunlar yer almaktadır (Çamur Duyan, 2018b: 17).

Sosyal hizmetin önemli görülen diğer sorun alanları arasında yaşlılık ve engellilik yer almaktadır. Doğum artışıyla azalma ve sağlık alanındaki teknolojik gelişmeler ile birlikte yaşam süresinin uzaması yaşlılığı önemli bir alan haline getirmiştir. Yaşlılık döneminde ortaya çıkan biyolojik ve sosyal sorunlarla başa çıkmada önemli görülen sosyal hizmet müdahalesinin temel amacı yaşlı bireylerin iyilik halini en üst düzeyde tutarak yaşlı bireylerin aktif ve üretken yaşama katılımını sağlamak adına çalışmalar yapmaktır. Engellilik alanında da sosyal hizmet müdahalesinin temel amacı engelli bireyin ve ailesinin topluma aktif katılımını sağlayarak engellilerin saptanması, korunması, bakım ve rehabilitasyonunun sağlanmasına yönelik çalışmalar yürütmektir (Çamur Duyan, 2018b: 18).

Sosyal hizmetin yukarıda bahsedilen tüm sorun alanlarına ilişkin çok sayıda lisansüstü tez mevcuttur. Bu çalışma kapsamında sosyal hizmet alanında 1987-2020 yılları arasında yapılan yüksek lisans ve doktora kademesindeki lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Sosyal hizmet alanında yayınlanan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı nedir?
- Sosyal hizmet alanında yayınlanan lisansüstü tezlerin öğretim kademesi nedir?
- Sosyal hizmet alanında yayınlanan lisansüstü tezlerinde öğretim kademesine göre danışman unvanı nasıl dağılmaktadır?
- Sosyal hizmet alanında yayınlanan lisansüstü tezler hangi sosyal hizmet sorun alanlarında ele alınmıştır?
- Sosyal hizmet alanında yayınlanan lisansüstü tezlerde ağırlıklı olarak tercih edilen araştırma yöntemi nedir?

- Sosyal hizmet alanında yayınlanan lisansüstü tezlerde ağırlıklı olarak tercih edilen yerli ve yabancı literatür kullanımı nasıl dağılmaktadır?

YÖNTEM

Bu araştırma nitel araştırma kapsamında yürütülmüştür. Nitel araştırmalar, nicel araştırmalardan farklı olarak metin ve imgesel verilere dayanan süreçlerden oluşan bir yöntemi ifade eder (Creswell, 2017: 183). Nitel araştırma görüşme, doküman analizi ve gözlem gibi birçok yöntem ve araştırmayı içeren çeşitlilikte olmaktadır (Punch, 2005: 132; Yıldırım ve Şimşek, 2000: 18). Bu çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemi kullanılarak 2020 yılı Aralık ayına kadar Türkiye’de YÖK ulusal veri tabanına kayıtlı, sosyal hizmet disipliniyle ilgili olarak yapılmış ve erişim izni olan 255 tez incelenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ) veri tabanı kullanılarak toplanmıştır. Veri tabanının sunulduğu ekranda yer alan detaylı arama parametreleri yardımıyla Sosyal Hizmet Bilim Dalına ilişkin tezler listelenerek taranmıştır. Taramanın sonucunda toplam 271 yüksek lisans ve doktora tezine ulaşılmıştır. Ulaşılan tezlerden 16 tanesi veri tabanı üzerinden yayınlanma izni bulunmadığı için araştırmaya dahil edilmemiştir. Bu nedenle Türkiye’de 2020 yılı Aralık ayına kadar YÖK ulusal veri tabanına kayıtlı, sosyal hizmet disipliniyle ilgili olarak yapılmış ve erişim izni olan 255 tez incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Nitel araştırmaların analizi iki temel yöntemle gerçekleştirilmektedir. Bunlar betimsel analiz ve içerik analizidir. Bu çalışmada elde edilen verilerin analizi için içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Çalışmaya dâhil edilen yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenmesi aşamasında kullanılmak üzere “Tez İnceleme ve Analiz Dosyası” oluşturulmuştur. Dosyada tezlere ilişkin olarak, yayın yılı, öğretim kademesi, danışmanın unvanı, tercih edilen sorun alanı, araştırma türü, yurtiçi ve yurtdışı kaynakça sayısı kategorileri bulunmaktadır. Araştırmanın bulguları ise frekans ve yüzde gibi betimsel istatistik teknikleri yardımıyla sunulmuştur.

BULGULAR

Sosyal hizmet bölümünde Türkiye’de yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin tez veri sisteminden taranması sonucunda yayın yılı, öğretim kademesi, danışmanın unvanı, tercih edilen konu alanı, araştırma türü, yurtiçi ve yurtdışı kaynakça sayısına göre kategoriler oluşturularak elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

TABLolar

Tablo 1. Yüksek lisans ve doktora tezlerinin yayın yılına göre dağılımı

Yıl	Yüksek Lisans Tezleri		Doktora Tezleri		Toplam	
	Frekans (F)	Yüzde (%)	Frekans (F)	Yüzde (%)	Frekans (F)	Yüzde (%)
2020	16	8	4	8	20	7.84
2019	72	35	11	23	83	32.55
2018	37	18	12	25	49	19.22
2017	20	10	2	4	22	8.63
2016	17	8	5	10	22	8.63
2015	14	7	3	6	17	6.67
2014	8	4	1	2	9	3.53
2013	5	2	0	0	5	1.96
2012	2	1	1	2	3	1.18
2011	3	1	1	2	4	1.57
2010	4	2	1	2	5	1.96
2009	2	1	1	2	3	1.18

2008	0	0	1	2	1	0.39
2007	0	0	0	0	0	0.00
2006	1	0	2	4	3	1.18
2005	1	0	1	2	2	0.78
2004	1	0	1	2	2	0.78
2003	1	0	0	0	1	0.39
2002	1	0	0	0	1	0.39
2001	0	0	0	0	0	0.00
2000	1	0	1	2	2	0.78
1999	0	0	0	0	0	0.00
1998	0	0	0	0	0	0.00
1997	1	0	0	0	1	0.39
1996	0	0	0	0	0	0.00
1995	0	0	0	0	0	0.00
1994	0	0	0	0	0	0.00
1993	1	0	0	0	1	0.39
1992	1	0	0	0	1	0.39
1991	0	0	0	0	0	0.00
1990	0	0	0	0	0	0.00
1989	0	0	0	0	0	0.00
1988	0	0	0	0	0	0.00
1987	1	0	0	0	1	0.39

Araştırmayla ulaşılan sonuçlara göre; lisansüstü tezlerinin %87'si son beş yıl içinde yazılmıştır. Ayrıca 2015 yılından itibaren lisansüstü tez sayısında artış olduğu görülmektedir. Buna göre sosyal hizmet alanında son yıllarda lisansüstü eğitime yönelimde ciddi bir artış olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Öğretim kademesine göre sosyal hizmet alanındaki lisansüstü tezler

Öğretim Kademesi	Frekans (F)	Yüzde (%)
Yüksek Lisans	207	81
Doktora	48	19

Sosyal hizmet alanında yayınlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin öğretim kademesine göre dağılımı incelendiğinde, %81'i yüksek lisans kademesinde olup %19'u doktora kademesindedir. Bu bulgulara göre yapılan lisansüstü tezlerin en fazla yüksek lisans kademesinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Tablo 3. Danışmanın akademik unvanına göre sosyal hizmet alanındaki lisansüstü tezler

Danışmanın Unvanı	Yüksek Lisans		Doktora	
	Frekans (F)	Yüzde (%)	Frekans (F)	Yüzde (%)
Doktor Öğretim Üyesi	48	23	3	6
Doçent Doktor	87	42	18	38
Profesör Doktor	72	35	27	56

Tablo 3'e göre yüksek lisans ve doktora tezleri danışman unvanına göre dağılımı incelendiğinde, yüksek lisans kademesinde en çok çalışma yapılan danışman unvanı "Doçent Doktor" iken doktora kademesinde en çok çalışma yapılan danışman unvanı "Profesör"dür. Her iki kademe de en az çalışma yapılan unvanın "Doktor Öğretim Üyesi" olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Tercih edilen konu alanına göre sosyal hizmet alanındaki lisansüstü tezler

Konu Alanı	Frekans (F)	Yüzde (%)
Tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet	36	14.1
Okul sosyal hizmeti	28	11.0
Çocuklarla sosyal hizmet	23	9.0
Toplumsal cinsiyet ve sosyal hizmet	15	5.9
Göç ve sosyal hizmet	13	5.1
Sosyal hizmet eğitimi	13	5.1
Yoksulluk ve sosyal hizmet	10	3.9
Genelci sosyal hizmet	10	3.9
Adli sosyal hizmet	9	3.5
Yaşlılarla sosyal hizmet	9	3.5
Ailelerle sosyal hizmet	8	3.1
Sosyal politika ve sosyal hizmet	8	3.1
İş-yaşam dengesi ve sosyal hizmet	6	2.4
Sivil toplum kuruluşları ve sosyal hizmet	6	2.4
Sosyal hizmet kuramları	5	2.0
Sosyal hizmet etiği	5	2.0
Madde bağımlılığı ve sosyal hizmet	5	2.0
Kanıta dayalı sosyal hizmet uygulaması	4	1.6
Çok kültürlülük ve sosyal hizmet	4	1.6
Engellilerle sosyal hizmet	4	1.6
Gruplarla sosyal hizmet	3	1.2
Kentleşme ve sosyal hizmet	3	1.2
Kadınlarla sosyal hizmet	3	1.2
Yerel yönetimlerde sosyal hizmet	3	1.2
Gençlerle sosyal hizmet	3	1.2
Manevi sosyal hizmet	2	0.8
Bireylerle sosyal hizmet	2	0.8
İletişim becerileri	2	0.8
Afetlerde sosyal hizmet	2	0.8
Sosyal hizmette süpervizyon	2	0.8
Sosyal hizmet yönetimi	1	0.4
Kültürel yetkinlik ve sosyal hizmet	1	0.4
İnsan hakları ve sosyal hizmet	1	0.4
Orduda sosyal hizmet	1	0.4
Suçluluk ve sosyal hizmet	1	0.4
Uluslararası sosyal hizmet	1	0.4
Sanat ve sosyal hizmet	1	0.4
Yeşil sosyal hizmet	1	0.4
Sosyal hizmette bilişim teknolojileri	1	0.4

Tablo 4 incelendiğinde en fazla tercih edilen ve bu araştırmanın da odağına almış olduğu altı konu alanının "Tıbbi ve Psikiyatrik Sosyal Hizmet", "Okul Sosyal Hizmeti", "Çocuklarla Sosyal Hizmet", "Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Hizmet", "Göç ve Sosyal Hizmet" ve "Sosyal Hizmet Eğitimi" olduğu görülmektedir. Tablo 4'e göre tercih edilen konu alanına ilişkin sosyal hizmet

alanındaki lisansüstü tezler incelendiğinde “Tıbbi ve Psikiyatrik Sosyal Hizmet” konu alanı en fazla tercih edilen konu alanlarıdır.

Tablo 5. Tercih edilen bilimsel araştırmanın türüne göre sosyal hizmet alanındaki lisansüstü tezler

Araştırma Türü	Frekans (F)	Yüzde (%)
Literatür Tarama/Derleme	21	8
Araştırma/İstatistik	234	92

Tablo 5’te yer alan verilere göre lisansüstü tezlerin %8’inde araştırma türü olarak literatür tarama ve derleme tercih edilirken %92’sinde istatistiksel analizlerin kullanıldığı araştırmalar yapılmıştır.

Tablo 6. Tercih edilen kaynakça niteliğine göre sosyal hizmet alanındaki lisansüstü tezler

Öğretim Kademesi	Yerli Literatür		Yabancı Literatür	
	Frekans (F)	Yüzde (%)	Frekans (F)	Yüzde (%)
Yüksek Lisans	15678	68	7337	32
Doktora	4671	44	5882	56

Tablo 6 incelendiğinde yüksek lisans tezlerinde %68 oranında yerli literatür, doktora tezlerinde %56 oranında yabancı literatür kullanıldığı görülmektedir. Bu durumda doktora kademesindeki araştırmalara baskın olarak yabancı literatür kaynaklık ederken, yüksek lisans kademesinde araştırmalara baskın olarak yerli literatür kaynaklık etmektedir. Bu bulgu, eğitim seviyesi arttıkça yabancı literatürü tercih etme düzeyinde bir artışın olduğunu göstermektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma kapsamında sosyal hizmet alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin yayın yılına göre dağılımına bakıldığında 2019 yılında yapılan çalışmaların çoğunlukta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 1987 ile 2014 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin çok az sayıda olduğu belirlenmiştir. Bu durum Türkiye’de ilk sosyal hizmet akademisinin kurulduğu 1961 yılından 2019’a kadar geçen 58 yıllık süreçte lisansüstü çalışmalara yoğunlaşmanın 2015 sonrasında gerçekleştiğini göstermektedir. Bu tezlerin öğretim kademesine göre dağılımı incelendiğinde doktora göre yüksek lisans tezlerinin çoğunlukta olması sosyal hizmet eğitiminde yüksek lisans kademesinde bir yoğunlaşmanın olduğunu göstermektedir. Bu durum Türkiye’de 2006 yılından itibaren çeşitli üniversitelerde yeni sosyal hizmet bölümlerinin açılmasıyla birlikte (Alptekin vd., 2017: 52) bölümün yakın zamanda mezunlar vermesiyle ilişkilendirilebilir.

Çalışma yapılan danışmanın akademik unvanına göre sosyal hizmet alanındaki lisansüstü tezlerin dağılımı incelendiğinde yüksek lisans kademesinde en fazla çalışma yapılan danışmanın unvanı “Doçent Doktor” iken doktora kademesinde en fazla çalışma yapılan akademik danışmanın unvanının “Profesör Doktor” olması öğretim kademesi ilerledikçe daha kıdemli öğretim üyelerinin araştırmalara rehberlik ettiğini göstermektedir.

Tercih edilen konu alanına göre sosyal hizmet alanındaki lisansüstü tezlerin dağılımı incelendiğinde tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet konu alanında yapılan tezlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu durum sosyal hizmetin tarihsel gelişiminde geçmiş yıllardan bu yana sağlık alanı içerisinde var olması ile ilişkilendirilebilir. Tercih edilen konu alanları arasında ikinci sırada okul sosyal hizmetinin yer alması ise Türkiye’de okul sosyal hizmetine yönelik bir ihtiyaç ve talebin olduğunu düşündürmektedir. Tercih edilen konu alanları arasında üçüncü sırada ise spesifik olarak çocuklarla sosyal hizmetin yer alması sosyal hizmet alanında çocuk çalışmalarına verilen önemi göstermektedir. Yapılan lisansüstü tez çalışmaları arasında gençlerle sosyal hizmet, engellilerle sosyal hizmet, ordu

sosyal hizmeti gibi öne çıkan konu alanlarının en çok tercih edilen konu alanları arasında yer almaması ise bu konu alanları üzerinde daha az çalışmaların var olduğunu göstermektedir.

Lisansüstü tezlerin araştırma yöntem ve kaynakça nitelikleri incelendiğinde çalışmaların çoğunlukla araştırma türünde nicel ve nitel yöntemlerle yapıldığı; kaynakça niteliklerinin ise yüksek lisans tezlerinde daha çok yerli literatürün doktora tezlerinde ise yabancı literatürün kullanıldığını göstermektedir. Bu durum öğretim kademesi arttıkça yabancı literatürü tercih etme düzeyinde bir artışın olması İngilizce düzeyinin doktora düzeyinde ileri seviye olması ve tercih edilen konu alanına ilişkin yerli-yabancı literatürün dağılımıyla ilişkilendirilebilir.

Mevcut çalışmada sosyal hizmet alanında YÖK ulusal veri tabanına kayıtlı olan 271 tezdən 16 tanesinin yayınlanma izni bulunmaması araştırmanın sınırlılıkları arasındadır. Yükseköğretim Kurumu tez merkezine kayıtlı ve erişim izni olan tez örneklemi ile sınırlandırılan bu çalışmada baskın olarak tercih edilen sorun alanları Türkiye'nin güncel sosyal sorunlarıyla paralellik arz etmekte olup Covid-19 salgınıyla birlikte yeni mezunların tercihleri farklılaşacağından takip eden araştırmalarda bu trend incelenebilir. Bununla birlikte sosyal hizmet bölümüne sahip ve 2020 Times Higher Education (THE, 2021) sıralamasına giren üniversitelerin sosyal hizmet bölümü öğretim programları incelendiğinde "Eko Sosyal Hizmet ve Sürdürülebilir Gelişim", "Modern Teknolojide Sağlık ve Sosyal Hizmet", "Yapay Zeka ve Sosyal Hizmet" derslerinin yeni sosyal hizmet eğitiminde ön plana çıktığı görülmektedir. Bu nedenle araştırmacılar ve uygulayıcılar için dünya genelindeki bu eğilimin lisansüstü çalışmalara yansımalarının incelenmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, H., Duyan, G. Ç. (2003). Dünyada Sosyal Hizmet Mesleğinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14(1), 1-19.
- Adams, R., Dominelli, L., Payne, M. (2015). Eleştirel Bir Sosyal Hizmet Anlayışına Doğru. T. Tuncay (Ed.), S. Yağcıoğlu (Çev.) *Sosyal Hizmet Temel Alanlar ve Eleştirel Yaklaşımlar: İçinde* 34-41. Ankara: Nika Yayınevi.
- Alptekin, K., Topuz, S., Zengin, O. (2017). Türkiye'de Sosyal Hizmet Eğitiminde Neler Oluyor? *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28 (2), 50-69.
- Bora, A. (2011). Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık. http://fbemoodle.emu.edu.tr/pluginfile.php/57169/mod_resource/content/1/Toplumsal%20cinsiyet%20ve%20Hukuk_Aksu%20Bora.pdf, (06.04.2021).
- Bulut, I. (1993). Ruh sağlığının aile işlevlerine etkisi. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları. Yayın No: 74. Ankara: Kılıçarslan Matbaası.
- Buz, S. (2009). Feminist Sosyal Hizmet Uygulaması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20 (1), 53-65.
- Creswell, J. (2016). *Araştırma Deseni Nitel Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Çamur Duyan, G. (2018a). Aileye Yönelik Sosyal Hizmetler. Genç, Y., Taylan, H.H. (Ed.) *Aile ve Çocukla Sosyal Hizmet: İçinde* 74-102. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Çamur Duyan, G. (2018b). İnsanlararası Farklılıklar Ve Farklılıklara Göre Gereksinimler. Çamur Duyan, G., Duyan, V. (Ed.) *Sosyal Hizmet Kuramları I: İçinde* 9-19. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Duyan, V., Özgür Sayar, Ö. ve Özbulut, M. (2008). *Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.
- Erbay, E. (2018). Sosyal Hizmet Odağında Risk Altındaki Çocuklar. Genç, Y., Taylan, H.H. (Ed.) *Aile ve Çocukla Sosyal Hizmet: İçinde* 74-102. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

- IFSW (2014). Global Definition Of Social Work, <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work>, (06.04.2021).
- Özbesler, C., Duyan, V. (2009). Okul Ortamlarında Sosyal Hizmet. Eğitim ve Bilim, 34 (154), 17-25.
- Punch, K.F. (2005). Sosyal Araştırmalara Giriş. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Tek, S. (2017). Sosyal Çalışmanın Bilimselleşme Süreci. T. E. Gencer, İ. Cılga Sosyal Hizmeti Yeniden Düşünmek: Sosyal Çalışma Üzerine Eleştirel Tartışmalar: İçinde 19-35. Ankara: Nika Yayınevi.
- Taşgın, N. Ş. (2017). Yoksulluk, İnsan Hakları ve Sosyal Hizmetler. Ankara: Nika Yayınevi.
- THE, World University Rankings 2020, https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2020/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats (16.04.2021)
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2012). Sosyal Hizmete Giriş. Ankara: Sabev.